

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

ברכות פרק כיצד מברכין – דף מספר 5

בס"ד, י"ח באייר תש"ע, ל"ג בעומר.

קמחא דחיטי – המשך בירור השפעת אישתני על ברכת הפירות

א. פתיחה

בלימוד סוגית ברכה על שמן זית העמדנו כמה יסודות חשובים בפרק:

1. הסבר ייחוד הברכה על לחם ויין וייחוד ברכה על דגן, תירוש ויצהר, והתבוננות בייחוד היין והשמן;
2. השפעת אישתני על ברכת הפירות;
3. בירור האם מברך על הנאה או על אכילה, כולל התבוננות בייחוד האפשרי של מעמד ברכת שהכל לעומת ברכת הפירות בשאלה זו.

בלימוד השבוע, נמשיך להעמיק את הבנתו את יסודות אלו בעיון בסוגיות נוספות – קמחא דחיטי ויין חי; סוגיות בלח. – דובשא דתמרי, טרימא ושתיא; סוגיות נוספות על ייחוד ברכת לחם ויין.

ב. השלמת עיקר וטפל מסוגית אניגרון

1. לו. רש"י ד"ה החושש בגרונו.
2. רמב"ם הלכות ברכות פ"ח ה"ב.
3. רשב"א ד"ה הכא במאי עסקינן בחושש בגרונו.
4. שאלה לעיון – האם עיקר וטפל נקבע על ידי מדד אובייקטיבי או על ידי כוונת האדם הסובייקטיבית?

ג. קמחא דחיטי

1. לו. "קמחא דחיטי... בעי ברוכיי" (עיינו בנוסח הסוגיה בכ"י אוקספורד, מצורף).
2. רקע – הברכה על כוסס חיטים – תוספתא ברכות פ"ד ה"ו, ומקבילתה בבבלי ברכות לו. "והתניא הכוסס את החטה... מעין שלש".
3. רש"י ד"ה הכא אית ליה וד"ה דאית ליה הנאה.
4. באיזה קמח מדובר?
(א) תד"ה קמחא דחיטי
(ב) תוס' ר"י החסיד ד"ה קמחא דחיטי (תחלתו; לא נעסוק בשלב זה בברכה אחרונה).

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

ברכות פרק כיצד מברכין – דף מספר 5

בס"ד, י"ח באייר תש"ע, ל"ג בעומר.

5. רי"ף, כה. ברב אלפס, "קמחא דחיטי... שהכל", ובתלמידי רבנו יונה ד"ה קמחא דחיטי, ד"ה ורב נחמן וד"ה נמצא.
6. רשב"א ד"ה קמחא דחיטי (אף כאן, לא נעסוק עתה בברכה לאחריה).
7. רא"ה ד"ה קמחא דחיטי.
8. רמב"ם הלכות ברכות פ"ג ה"ב.
9. להרחבה:
- א) ריטב"א ד"ה קמחא דחיטי, והלכות ברכות לריטב"א פרק ראשון אות כו.
- ב) רא"ש סימן ב'.
10. שאלות לעיון:
- א) מהו יסוד מחלוקת האמוראים – עמדו על הפער בין האמור בכ"י אוקספורד ובפרשנות של כמה ראשונים לסוגיה, ובין הנימוק העולה בדברי רב האי (המצוטט ברשב"א) וברי"ף.
- ב) מהן שיטות הראשונים פרשני הרי"ף על היחס בין שיטתו ובין ההסבר האחר?
- ג) מה עולה מסוגיה זו באשר ליסוד אישתני ולהגדרת המחייב בברכה לפנייה – הנאה או אכילה?

ד. יין חי ויין מזוג

1. משנה ברכות פ"ז מ"ה.
2. תוספתא ברכות פ"ד הל' ב-ג.
3. בבלי ברכות נ: "ת"ר יין... לקורייטי", וברש"י ד"ה משנתן לתוכו מיס".
4. ירושלמי ברכות פ"ו ה"א, "יין בזמן שהוא כמות... בעינן הין" (מומלץ לעיין עד "ששלקו נשתנה", נושא שלקות יידון בעז"ה בהמשך), (מה' אקדמיה עמ' 49, משו' 20).
5. תוספתא כפשוטה לברכות עמ' 57.
6. להרחבה - אור שמח הלכות ברכות פ"ג ה"ב.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

ברכות פרק כיצד מברכין- דף מספר 5

בס"ד, י"ח באייר תש"ע, ל"ג בעומר.

ברכות לו. כתב יד אוקספורד

קמחא דחיטי

רב יהודה אמ' בורא פרי האדמה ורב נחמן אמ' שהכל נהיה בדברו

רב יהודה אמ' בורא פרי האדמה פירא הוא ואע"ג דאישתני במילתיה קאי

רב נחמן אמ' שהכל הואיל ואישתני אישתני 5

א"ל רבא לרב נחמן לא תיפלוג עליה דרב יהודה, דהא שמואל ור' יוחנן קיימי כוותי', דאמ' רב יהודה

אמ' שמואל וכן א"ר יצחק אמ' ר' יוחנן שמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ, אל[מ]א אע"ג דאישתני

במילתיה קאי, הכא נמי אע"ג דאישתני במילתיה קאי ,

מי דמי, התם לית ליה עילויא אחרינא הכא אית ליה עילויא אחרינא בפת,

וכי אית ליה עילויא אחרינא בפת לא מברכין בורא פרי האדמה, והא"ר זירא אמ' רב מתנה קרא 10

חזינא וקמחא דשערי מברכין עליה שהכל, מאי לאו אבל דחיטי בורא פרי האדמה,

לא דחיטי נמי שהכל,

אי הכי, נימי לן דחיטי וכל שכן דשערי,

לא, קימחא דשערי איצטריכי ליה, סד"א הואיל ולא אכלי ליה אינשי לא ליבעי ברכה כלל קמ"ל

ומי גרע ממלח וזומית, דתניא על המלח ועל הזומית אומ' שהכל נהיה בדברו, 15

מהו דתנימי מלח וזומית עבדי אינשי דאכלי אבל הכא כיון דקשי לקוקני לא עבדי אינשי דאכלי אימי

לא ליבריך,

קמ"ל כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי

אור שמח הלכות ברכות פרק ג הלכה ב

אכל קמח מברך לפניו שהכל ולאחריו בורא נפשות רבות. 20

ועיין בכסף משנה, בגמרא (ברכות) דף ל"ו ע"א קמחא דחיטי כו' שמן זית מברכין עליו ב"פ העץ כו',

התם לית ליה עלויא אחריני, הכא אית ליה עלויא אחרינא בפת כו' ע"ש.

וקשה מהא דתניא לקמן דף נ' ע"ב יין עד שלא נתן לתוכו מים כו' אלא ב"פ העץ כו', משנתן לתוכו מים

מברכין עליו ב"פ הגפן כו', ואם כן קשה, דיון עד שלא נתן לתוכו מים הא אשתני, ובכל זה מברכין עליו

ברכתו שעל הענבים גופייהו ב"פ העץ, ותמן ג"כ איכא עלויא אחריני, היינו כשיתן לתוכו מים, דאז 25

יברכו עליו ב"פ הגפן, ומדר' אליעזר נשמע לרבנן, דבהא לא פליגי עליו, רק דסברו דעד שלא נתן לתוכו

מים גם כן מברכין עליו ברכה חשובה, ודחוק לחלק דתמן ליכא העלויא מצד עצמו, רק על ידי

תערובות מים, אבל הכא המים שמערבין בהפת הלא האש מוציא, ורק ההשתנות מצד עצמו, שנעשה

לחם ואפוי, ואית ליה בעצמותו עלויא אחריני, ויתכן לאמר דבקמחא אית ליה עלויא, שכן יעשה לחם,

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

ברכות פרק כיצד מברכין- דף מספר 5

בס"ד, י"ח באייר תש"ע, ל"ג בעומר.

30 שחשוב טפי, דלחם קרב גייכ על מזבח, כמו שתי הלחם, וקדוש בהיכל, כמו לחם הפנים, וצד מזבח נותן חשיבות אצל ברכה, כדאמר לעיל ריש פירקא (לה, א) אבל יין דחשיבותו שיתן בו מים הוא רק להדיוט, אבל למזבח חי כשר דוקא ולא מזוג, כדתניא בספרי (במדבר כג) ויעוין פרק המוכר פירות ב"ב צ"ז ע"ב, לכן חשוב דלית ליה עלויא אחריני, ואף על גב דאשתני במילתיה קאי, ונכון: